

Znám i skvělé paneláky!

„Když na prezentaci projektu ukážete náměstí červené a budete mít lepší model toho projektu, pak můžete mít více přesvědčovacích nebo reklamních pák, abyste veřejnost naladili ve svůj prospěch,“ říká architekt a pedagog **Petr Hruša** (55). Přesto by se podle něj k tématu veřejného prostoru měla vyjadřovat především právě veřejnost.

RADEK ŠAUER

LN Hudebník vytvoří písničku a snadno se pozná, jestli je písnička dobrá, nebo ne. Rádia ji hrají, lidé poslouchají, umísťuje se v hitparádách – nebo taky ne. Podobně to funguje i v dalších oblastech. Jak ale pozná architekt, že se jeho věci líbí? Do jaké míry funguje kritika nebo zpětná vazba? Ať už od laické veřejnosti nebo od lidí z oboru...

To je zajímavá otázka zejména proto, že jsem se kritikou zabýval a jednu dobu jsme dokonce kritizovali kritiku, resp. nedostatek odborné kritiky. Tu dělá například Zdeněk Lukeš, pak jsou spíš filozoficky orientované kritiky umění a architektury. Například bohužel nedávno zemišlý skvělý filozof Zdeněk Vašíček, kritikou se zabývá i Petr Rezek, ale není to nějak soustředěné.

Já nenesu zrovna lehce a vůbec nejsem rád, že veřejnost a samozřejmě i architekti vnímají jako součást veřejného názoru na architekturu a na rozvoj měst nikoliv to, kdo CO říká, ale KDO to říká. Takže když někdo vystoupí a řekne, že Kaplického blob je futuristická stavba, a je to někdo renomovanější, pak všichni říkají, že je to futuristická stavba. A je jedno, že to třeba nemusí být pravda.

LN Takže podle vás dochází k přejímání názorů autorit bez nějakého dalšího přemýšlení?

Ano. A tak to je už od doby revoluce, kdy se náš bývalý prezident Václav Havel začal vyjadřovat

– a stále vyjadřuje – v dobrém víře k těmto věcem a lidé se vůči jeho názoru buď vymezují, nebo s ním souhlasí. Jenže něco podobného se děje i v hudebním prostředí, do kterého mám možnost trochu nahlédnout díky svému synovi hudebníkovi. Někdy se stane, že kritici jdou na operní představení a už předem přesně vědí, jak má to představení vypadat. A když nezapadne do očekávaného klíše, pak může být jejich kritika krajně nekompetentní. Dá se až i pochybovat, zda dotyčný člověk ten kus vůbec viděl.

LN Stává se, že s klientem nedokážete najít společnou řeč, když jsou jeho požadavky zásadně odlišné od vašich představ o projektu? Nebo jste schopni dělat naplno něco, s čím vnitřně nesouhlasíte?

Někdy můžeme, pokud to nemá nějaký zásadní dopad... Stále věřím nějakému obecnému sdílení hodnot. Takže se bráním, když se překonají pravidla hry, nebo se taková pravidla mají překonat. I tady v Brně by se pár takových excesů našlo, kdy architekt v rámci obecného očekávání vyšel klientovi maximálně vstříc. Tady od založení komory architektů stále platí, že architekt vychází co nejvíce vstříc klientovým zájmům, pokud jsou legální a korektní. Každopádně ne vždy se ta legálnost dá vyjádřit zákonem, někdy je spíš vnímaná. Proto když by po mně někdo chtěl udělat barák z umělých materiálů, který by poškodil zažitou podobu města a byl

k tomu ještě rychlokvašeně návratný, tak bych se asi zdráhal. A stejně bych se zdráhal, kdyby po mně někdo chtěl poskládat něco, co zahlédl v různých časopisech a co by sice mohlo působit samo o sobě pěkně, ale ve výsledku by to byla jen skrumáž všeho možného. To prostě neudělám a díky bohu dělat nemusím. Ale dělali jsme třeba různé areály obchodních center, které byly na hraně, s tím, že se to jednou, když je to ze železa, rozmontuje nebo roztaví (smích).

LN U velkých řetězců asi vůbec bývá problém s uplatněním vlastní invence, ne? Oni mají nějaký svůj vizuální styl a nenechají si ho moc narušovat.

Ano, je to problematické. Respektive to často prostě nejde. Jednou se o to pokoušel hlavní architekt a dámy, které chtěly něco zvláštního tady pro brněnskou Ikea. Tak se udělal výlet, který jim představil Ikea v Hamburku a další Ikea v Německu, a z něj vyplynulo, že všechny Ikea jsou stejné, takže ta brněnská musí být také stejná, nebo nebude Ikea žádná. Projekt byl spojený s úpravou nedalekého toku Svratky a s cyklistickou stezkou, takže Ikea nakonec vybudovala poměrně živé nábřeží. Navíc se přitom nemuselo zasahovat do historického centra, stavělo se na křižovatce dálnic... V tomto případě jsme s kolegou na počátku zvažovali, zda do toho jít. Ta práce pak byla samozřejmě profesionální, ale nebylo vůbec myslitelné, že by si architekt něco vymýšlel. Tesco třeba dovolí nějaké odlišující prvky, ale Ikea nebo řetězce všeobecně – v jejich případě je neomyšlenelné, aby podléhaly nápadům architekta.

LN K podobě veřejného prostoru se v poslední době stále častěji vyjadřuje i laická veřejnost. Do jaké míry je to podle vás zajímavé?

Veřejnost by samozřejmě měla mluvit co nejvíce, protože veřejné prostranství je pro veřejnost. Ale otázka je kdy. Například jsme se jednou účastnili vyzvané soutěže a veřejnost do toho mluvila. Nakonec jsme byli mezi dvěma vybranými návrhy pozvanými k takovému plebiscitu a díky internetu se veřejnost přiklonila k nám. Ale problém je, když veřejnost rozhoduje ad hoc – každý člověk je zatížen svými starostmi, a když přijde na půl hodiny něco posuzovat, mohou hrát roli momentální nálady a někdy i lesklosti a libivosti designu. Když na prezentaci projektu ukážete náměstí červené a budete mít lepší model toho projektu, protože na to máte, tak můžete mít více přesvědčovacích nebo reklamních pák, abyste veřejnost naladili ve svůj prospěch. Pak už je to ale stejně vis maior – tady se to přiklonilo k nám, jindy k někomu jinému.

Takže v tomto ohledu může být účast veřejnosti ošidná a je to i věc politiků, ve které fázi se lidé začínou ptát, co si o nějakém zásadním zásahu myslí. V Brně teď probíhá akce Městské zásahy. Veřejnost se zde může vyjadřovat k takovým až absurdním nápadům či projektům, ve kterých se studenti a mladí architekti vyjadřují k urbanistickému chodu města humornějším nebo paradoxnějším způsobem. Takže veřej-

„Když by po mně někdo chtěl udělat barák z umělých materiálů, který by poškodil zažitou podobu města a byl k tomu ještě rychlokvašeně návratný, tak bych se asi zdráhal,“ říká Petr Hruša

FOTO LN - MICHAELA DVORÁKOVÁ

nost ano, ale nejsem politik a nedokážu trefit, ve které fázi.

LN Nejen brněnská veřejnost stále nezaujala jasný postoj k jedné z dominant zdejšího náměstí Svobody – k hodinám, které by měly připomínat nábojníci, přičemž nejzásadnější připomínky směřují k tomu, že na nich nelze odečíst čas...

Já byl v porotě, takže musím „držet štangli“, ale podle mého názoru to byl jednoznačně nejlepší návrh. V porotě byl taky brněnský primátor, a když trochu se zpožděním přišel, bez jakýchkoli porad a manévřů, k onomu návrhu, zeptal se: „Tak toto je asi nejlepší, že jo?“

Sice mohu sdílet obecné pohoršení, že to neukazuje čas, což by orloj měl, ale než bych objekt kritizoval, tak jsem spíše podpůrce. A jakoliv to může někomu připomínat falus, stejně je tam ještě mariánský sloup, který vítězí svou krásou a noblesou.

LN Krásou a noblesou už ale neoplyvá prvek, který ve městech zbyl z dob minulých – paneláky. Dají se vůbec nějak kultivovaně revitalizovat?

No, já bych se paneláků zastal. Ty jsou škaredé kvůli své účelovosti. Ale pokud se to řekne takto ve zkratce, pak by bylo spravedlivé dodat, jak paneláky vznikly. Bylo to velké téma meziválečné avantgardy, jak dát lidem hygienicky slušné a přívětivé bydlení. Pak se to sice zvrhlo, přesto existují doslova skvělé paneláky.

LN Máte na mysli třeba brněnskou čtvrť Lesná? Bývá považována za jedno z nejzdařilejších sídlišť v republice, co se začlenění do okolí týče.

Ano, to přesně chci říct! A Lesná, kterou projektoval můj první šéf a trochu i učitel, architekt

Viktor Rudiš, měla mít dokonce nějaký chráněný status. Pozdějšími úpravami o něj ale přišla.

LN Je podobných povedených sídlišť v Česku více?

Co já vím, jde o unikát a je škoda, že se nechránila, protože ty racionální, ve slunci zářící fasády smřáků, jak se říkalo dlouhým panelovým domům, mají architektonicky a urbanisticky vysokou kvalitu. A přestože už v 60. letech významná americká aktivistka a spisovatelka Jane Jacobsová dlouhé paneláky kritizovala, že nemůžete odbočit na nároží, na ulici, že to nemá klasický řád, tak v moderním pojetí sociálního bydlení byla Lesná skvělá.

Ale pak přišla revoluce a každý to bral jako projev nenáviděného socialismu, který na druhé straně dal hodně lidem sociální zázemí ales-

Každý člověk je zatížen svými starostmi, a když přijde na půl hodiny něco posuzovat, mohou hrát roli momentální nálady

poň v bydlení. A přestože jsem byl 17. listopadu v Praze na náměstí v předních řadách, tak jsem se spíš zastával některých věcí, které vznikly v poválečných dobách, a stál jsem o to, aby se jen tak nesmetly.

Tehdy jsem byl v brněnském zastupitelstvu a bylo poměrně obtížné vysvětlit dalším zastupitelům, naladěným dost agresivně vůči čemukoliv z minulosti, že socha rudarmějce na Moravském náměstí je dobrá a kvalitní. Že jde o sochu vojáka, to bylo poplatné době, kdy vznikla, ale je to krásná socha, mimochodem odvozená od barokní sochy anděla na hřbitově ve Střílkách na Hané. Zastupitelé na mě koukali dost zaraženě a zdálo se, že je šance sochu uhájit. Pak ale řekl: „Stejně je to komunistické, stejně to sem nepatří, musíme to skolit.“ Přesto se sochu nakonec nějakým zázrakem podařilo uhájit.

Což se ale bohužel nestalo v případě sídliště Lesná. Tam se ve snaze polidštit paneláky dělaly hrozné věci. Mluvili jsme o tom s panem Rudišem, ale tam už není prakticky co chránit. Ty domy jsou zničené kvůli různým romantickým a pseudoromantickým představám jejich obyvatel, kteří chtěli grilovat na balkoně... Podobné jsou úvahy, že paneláky vylepší nějaké zaoblené nebo střechní nadstavba. A to je třeba už za hranici mého vkusu. Takže kdyby někdo přišel a řekl mi, abych udělal střechní nadstavbu na Lesné, která by vypadala jako hřib, tak bych ho asi nějak zdvořile vyhnal, protože to se nedělá. Nebo kdyby se měl rozestat a zničit podstavec té sochy vojáka – kachlová kamna tomu posměšně říkají moji rodiče – a místo toho tam postavít třeba fontánu... To je nekulturní obrozoborecká blbost a tam potom debata s veřejností končí.

Autor je spolupracovník přílohy Relax LN

„Sice mohu sdílet obecné pohoršení, že to neukazuje čas, což by orloj měl, ale než bych objekt kritizoval, tak jsem spíše podpůrce,“ říká Hruša k hodinám Petra Kameníka a Oldřicha Rujbra na náměstí Svobody v Brně. FOTO LN - TOMÁŠ HÁJEK

Rekonstrukce Domu umění města Brna Jiřího Hruši si získala nominaci na Grand Prix Obce architektů v roce 2010. FOTO ARCHIV